

4. Організувати лекторій для викладачів “Впровадження інноваційних технологій навчання у ВНЗ”.
5. Розробити програми, спрямовані на перепідготовку вчителів, підвищення їх педагогічної майстерності.

Отже, перспективи розвитку системи вищої професійно-природничої освіти пов'язані із модернізацією змісту підготовки студентів з урахуванням сучасних світових тенденцій розвитку освітніх систем та розбудовою єдиного освітнього європейського простору. Удосконалення змісту підготовки у відповідності до вимог часу передбачає виконання низки завдань організаційного, управлінського, соціально-педагогічного, психолого-дидактичного характеру, результатом яких має бути створення нового програмно-методичного забезпечення системи підготовки вчителя природничих дисциплін.

О.Є. Остапчук

ІДЕЯ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО УЧИТЕЛЯ

В статье исследуются феномен самореализации учителя, условия подготовки учителя в парадигме готовности к самосовершенствованию и профессиональной самореализации. Представлена характеристика организационно-педагогической системы, ориентированной на формирование у будущего учителя механизма профессиональной самореализации.

The phenomenon of professional self-realization, the conditions of preparation of the teacher to self-improvement are investigated in the article. The characteristics of organizational-pedagogical system of formation of mechanisms of professional self-realization reveals is represented.

Зростаючі вимоги суспільства до якості освіти і педагогічного професіоналізму обумовили пріоритетну спрямованість фахової підготовки майбутніх учителів на підтримку розвитку їх особистісно-професійного потенціалу, на забезпечення умов для конструктивного розв'язання ними завдань педагогічної практики. Результатом таких перетворень є перенесення в освітніх системах акцентів з масових педагогічних явищ на самоцінність особистості, вивчення можливостей та умов індивідуального розвитку й самореалізації.

Разом з тим, жорстка прив'язка педагогічної освіти до абсолютно точних, гранично закритих технологій довела свою

неефективність. У випускників педагогічних вузів відсутні уміння: формулювати концептуальну позицію і розмірковувати з приводу нових знань, виділяти і критично оцінювати проблематику питання, представляти і мотивувати різні методологічні позиції для її розуміння, демонструвати методологічні уміння встановлення зв'язків причин і наслідків, джерел різних смислів педагогічних явищ.

Тому склалися певні передумови для розгляду професійно-педагогічної підготовки учителя в парадигмі готовності до самовдосконалення і професійної самореалізації, що зумовило перехід до нових технологій навчання, орієнтованих на варіативність, суб'єктність, індивідуально-творчі, особистісно-центровані форми і методи підготовки.

У загальнопедагогічному аспекті феномен самореалізації вчителя використовується у висвітленні сутності професійно-педагогічної культури, педагогічної творчості, педагогічної майстерності, педагогічного покликання, педагогічної обдарованості, професійно-педагогічного потенціалу, професійного становлення, особистісного і професійного розвитку вчителя, культуротворчої особистісно орієнтованої освіти, розвитку професійної індивідуальності вчителя (А.Алексюк, Ш.Амонашвілі, Г.Балл, І.Бех, О.Бодальов, Є.Бондаревська, В.Буряк, Б.Гершунський, І.Зязюн, В.Кан-Калік, Л.Кондрашова, С.Сисоева, В.Сластьонін та ін.).

Різні підходи до визначення професійної самореалізації вчителя та використання цієї категорії демонструють велику варіативність, яка зумовлена тим, що професійна самореалізація вчителя виступає одночасно як характеристика цілісності його особистості та рівня його соціальної активності, що виявляється в педагогічній майстерності, творчості, професійно-педагогічній культурі.

У результаті вивчення еволюції поняття "самореалізація особистості" визначено основні характеристики цього феномену: він ґрунтується на самопізнанні власного потенціалу, спрямованості на саморозвиток особистості на підставі самовизначення, на досягненні компетентності, самоорганізації (як мобілізації власної мотивації, когнітивних ресурсів, поведінкової активності), ототожненні з творчою діяльністю; визначається предметною реальністю соціально значущого внеску особистості в обрану сферу життєдіяльності, відповідальністю особистості за його наслідки. Сутність професійної самореалізації вчителя концентрується в його професійній індивідуальності та визначається як усвідомлена, цілеспрямовані

об'єктивація індивідуального професійно-педагогічного потенціалу вчителя в педагогічному процесі співтворчості з учнями.

Професійна самореалізація витлумачується як активний, свідомий процес, сутність якого полягає у цілеспрямованому саморозвитку особистісних і професійних якостей, самопізнанні і продуктивному використанні особистістю власного потенціалу у професійній діяльності з метою поступового підвищення її ефективності; це здатність проявити себе в професійній діяльності на межі своїх можливостей, довести собі та іншим на що здатний, спираючись передусім на власні творчі здібності. Самореалізація – це спосіб розширення власного поля можливостей.

Незважаючи на значну кількість психолого-педагогічних досліджень, проблема формування готовності у майбутніх учителів до професійної самореалізації у вищих педагогічних закладах ще недостатньо досліджена у теоретико-методологічному аспекті, не розкрита сутність поняття професійної самореалізації вчителя у контексті особистісно-орієнтованої професійної підготовки, його структура і модель формування.

Аналіз умов, спрямованих на забезпечення продуктивної професійної самореалізації майбутніх учителів, на реалізацію потреб педагога в становленні його як суб'єкта особистісно-професійного розвитку, дозволив виявити протиріччя:

- між сучасними вимогами до особистісних і професійних якостей майбутнього учителя і недостатнім врахуванням цих вимог в процесі професійної підготовки;
- між прагненням педагога до актуалізації індивідуального потенціалу професіоналізму і недостатнім володінням способами саморозвитку і професійної самореалізації, які забезпечують ефективність педагогічної діяльності;
- між актуальністю формування культури самопроєктування і готовності особистості до її саморозвитку як необхідного компонента загальної і професійно-педагогічної, культури, важливої професіографічної характеристики педагога, з одного боку, і відсутністю теоретичних розробок змісту педагогічного процесу формування такої готовності у майбутніх педагогів, з іншого.

Професійна підготовка майбутнього учителя до професійної самореалізації ґрунтується на методологічному визнанні пріоритетів самоцінності особистості і базується на взаємозалежності процесів саморозвитку особистісних і професійних якостей та проєктування

системи особистої педагогічної діяльності гуманістичної, багатомірної і поліфункціональної за своєю суттю, в умовах якої повною мірою відбувається самореалізація особистості учня, її збагачення і розвиток.

Зважаючи на вище сказане, професійна самореалізація має розглядатися як провідна мета освітнього процесу у вищих педагогічних закладах, а формування у студентів готовності до професійної самореалізації виступає необхідною умовою повноцінного прояву і розвитку майбутнього учителя як особистості і професіонала.

Професійна самореалізація як багатомірний процес особистісних і професійно-діяльнісних проявів повноцінно розгортається лише в багатомірному освітньому просторі. Тому професійна підготовка майбутніх учителів передбачає перебудову педагогічного процесу у вищих педагогічних навчальних закладах на основі ідеї багатомірності педагогічних систем. Це забезпечить розуміння, сприймання і ставлення майбутнього учителя до педагогічної діяльності як нескінченно можливої через багатомірність проявів своєрідності особистості кожного вихованця і суб'єкт-суб'єктної взаємодії.

Перебуваючи в багатомірному педагогічному процесі вищої школи майбутній учитель набуває можливості досягнути багатогранність власної особистості, що виступає основою проектування професійно-діялісного поля, достатнього для особистісної самореалізації кожного учня і професійної самореалізації самого учителя.

Ефективність професійної самореалізації майбутнього учителя залежить від сформованості образу "Я-професіонал" і якості педагогічної системи, розробленої ним для виконання основних освітніх функцій. Тому дієвою основою професійного саморозвитку майбутнього учителя виступає цілеспрямоване включення його в процес особистісно-професійного самопроектування і проектування цілісної, багатомірної системи особистої педагогічної діяльності.

Зміст організаційно-педагогічної системи, спрямованої на формування у майбутнього вчителя механізму професійної самореалізації, включає наступні компоненти: аксіологічний (введення студентів у світ цінностей професійної самореалізації вчителя), когнітивний (забезпечення студентів необхідними знаннями про сутність і засоби професійної самореалізації вчителя, її змістовні й процесуальні характеристики, критерії результативності, про засоби самопізнання тощо), особистісний (розвиток у студентів рефлексивних здібностей, пізнання власного професійно-педагогічного потенціалу,

опанування засобами самонавчання, самоорганізації, самовдосконалення, актуалізація потреби в гуманістично спрямованій професійній самореалізації), діяльнісно-творчий (розвиток професійно-педагогічних умінь, які визначають операційно-процесуальний план механізму професійної самореалізації майбутнього вчителя).

В даному контексті перспективною є розробка і поширення в системі вищої педагогічної освіти технологій самопроєктування і проєктування особистого професійно-діяльнісного поля. Підготовка майбутніх педагогів через використання таких технологій створює можливість звертатися до того в особистості, що представляє найбільшу цінність для людини. Освіта, яка звернена до особистісних цінностей, більш ефективна з гуманістичної точки зору. Вона спрямовує студента до самостійної роботи над будівництвом своєї особистості і власної професійної діяльності, розвиваючи те, що найбільш чутливе до розвитку; посилює тяжіння майбутніх педагогів до виготовлення власних підходів, методів, прийомів виховання і навчання, які поєднують в собі прагнення до професійної своєрідності і бажання самореалізації в умовах власноруч розробленої педагогічної системи.

Прикладом інноваційної моделі підготовки майбутніх педагогів до продуктивної самореалізації в професії виступає проєктна модель, яка налаштована на побудову індивідуальних траєкторій професійного розвитку. Вона формується як проєктно-ігрова, в якій освіта будується як простір випереджувального імітаційного проєктування різних ситуацій, в ході якої готуються професіонали, здатні створювати нові норми і зразки, нові типи і структури діяльності.

О.В.Пахомова

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТЬОГО ФАХІВЦЯ В КОНТЕКСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ У ВИЩИХ ПРОФЕСІЙНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

В статтє рассматривается проблема формирования профессиональной компетентности будущих специалистов в контексте компетентного подхода, анализируется широкий спектр точек зрения на проблему его внедрения и результаты,